

СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ЯК ПРОВІДНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ВІДКРИТОГО СУСПІЛЬСТВА

Перфільєва Майя Володимирівна
канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи УДПУ

Звичайно, діяльність людини з особливими потребами не можна характеризувати так само, як діяльність та відповідно соціалізацію людини, не обмеженої фізично, психічно, морально та соціально. Це складний, багатоступеневий і не завжди реалізований повноцінний процес. Розуміння цього і є одним з основних факторів впливу та допомоги здорового суспільства.

Як відомо, Л. Виготський виділив три базових фактори, які принципово впливають на розвиток дитини з особливими потребами та на її подальшу соціалізацію: час появи порушень (чим раніше виникає порушення, тим більш серйозний відбиток воно накладає на процес розвитку), ступінь і глибина порушень та умови, в яких перебуває дитина після виникнення аномалій [2].

Аналізуючи процес соціалізації, часто приписують йому такі ознаки, як ефективність і дієвість. У педагогіці вони мають особливе значення, бо є мірою не тільки реалізації власного «Я» через застосування ефективних дій у визначених ситуаціях, але також набуття самостійності, зрілості, креативності і творчості. Тому аналіз процесу соціалізації осіб з особливими потребами дає змогу звернути увагу те, що в цій групі маємо справу з ускладненою кореляцією чинників, які в здорових осіб мають другорядне значення.

Саме процес соціалізації особистості є близьким до поняття «соціальне виховання». На думку А. Мудрика, виховання, як відносно соціально контрольована складова, є одним із основних компонентів процесу соціалізації, яка цілеспрямована на створення суспільством умов для розвитку потенційних можливостей особистості, формування у неї певних якостей [3, с. 6]. Ми цілком погоджуємося з цим твердженням.

Соціальне виховання як наукову категорію вперше почали розглядати наприкінці XIX ст. Соціальне виховання розвиває в дитині ті особистісні якості, які дадуть їй змогу стати найкращим громадянином. Стара школа цілком ігнорувала об'єднання, учні виховувались як окремі суб'єкти, підготовлені для якоїсь кар'єри або спеціальності. Лише поступова демократизація життя поставила перед педагогами нове завдання: виховати громадянина, підготувати його до активної участі у соціально-політичному, культурному житті [4].

Відповідно до визначення О. Безпалько соціальне виховання – це створення в суспільстві умов та заходів, спрямованих на оволодіння та засвоєння підростаючим поколінням загальнолюдських і спеціальних знань, соціальним досвідом з метою формування в нього соціально-позитивних ціннісних орієнтацій [1, с. 29].

Соціальне виховання забезпечується суспільством та державою в організаціях, що спеціально для цього створюються (школа, мережа позашкільних заходів, дитячі та молодіжні організації), а також в тих, де виховання не є провідною функцією (громадські організації). Роль держави в організації соціального виховання полягає в тому, що вона не тільки створює його інфраструктуру, але в першу чергу формує завдання соціального виховання, закріплені в державних програмах та документах, і визначає його структуру та зміст. Провідним завданням соціального виховання в кожному суспільстві є створення оптимальних соціально-педагогічних умов для найбільш повноцінного розвитку особистості [1, с. 29].

Відповідно до принципів гуманізації виховання мета і завдання виховного процесу стосуються як здорових осіб, так і осіб з особливими потребами. Ідея соціального виховання дітей та молоді з особливими потребами полягає у підготовці особи до життя у суспільстві. Першим завданням виховання є розвиток навичок самообслуговування, самостійності, культурної поведінки, вміння співжиття та праці в колективі, що дасть змогу бути незалежним і відповідно одержати свободу дій.

Таким чином, під соціальним вихованням осіб (дітей та молоді) з

особливими потребами розуміємо складний, багатоступеневий процес впливу комплексних заходів соціальних інститутів та створених ними педагогічних умов, найбільш сприятливих для повноцінного функціонування з особливими потребами в суспільному житті і відповідно реалізації нею особистісних цілей шляхом подолання моральних, фізичних, соціальних перешкод та виконання суспільних ролей, досягнення її соціалізації і професійної активності.

Таким чином, соціальне виховання дитини з особливими потребами, особливо в дошкільному віці, без забезпечення необхідних умов не дає позитивного результату та пов'язане із психологічним комфортом, у силу не сформованої суспільної думки та неготовності дитини до активної діяльності у соціальній групі. В ідеалі суспільство як самодостатня соціальна система відповідає за створення необхідних соціально-педагогічних умов для осіб з особливими потребами, що забезпечить їм належний рівень соціалізації.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посібник / О. В. Безпалько. – К. : ЦНЛ, 2003. – 134 с.
2. Выготский Л. С. Слепой ребенок / Л. С. Выготский // Собр. соч. : в 6 т. / Л. С. Выготский. – М., 1983. – Т. 5. – С. 86-101.
3. Мудрик А. В. Социальная педагогика : учеб. для студ. пед. вузов / А. В. Мудрик ; под ред. В. А. Сластенина. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 200 с.
4. Поліщук В. А. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи : курс лекцій / В. А. Поліщук, О. І. Янкович ; ТДПУ. – Тернопіль, 2009. – 256 с.